

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ¹

Ἦθη Ἐπαρχιακά.

Ὁ Γιακουμάκης δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἔμεινε παρὰ τὴν κυρίαν θύραν, εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ διανοίκτου θυροφύλλου τοῦ γλυπτοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ τὰ ρομβοειδῆ ὑαλώματα. Ἦτο ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ὁ Γιακουμάκης κατεῖχε κατὰ συνήθειαν ἀπαράβατον, ὡσάντις δὲν τὸν ἠμποδίζεν ὁ ἄνεμος, τὸ ψῦχος ἢ ἡ βροχή. Ἐκεῖθεν ἤκουεν, ἔβλεπε, δὲν ἐξισταίνεται, δὲν ἐφοβεῖτο τὰς ἀποπνοίας καὶ δι' ἐνὸς βλέμματος εὐδύνατο νὰ περιλάβῃ καὶ τὸν ναὸν ἔσω καὶ τὸν δρόμον ἔξω. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν γειτονικὴν του Παναγίαν, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἐπήγαιεν, ἐπρωτίμα πάντοτε νὰ ἴσασται εἰς τὸ μεταίχιμιον αὐτὸ ὡς τις κατηχοῦμενος· καθὼς δὲ ἦτο φιλόμολπος καὶ φιλακόλουθος ὅσον ὀλίγοι, ἦτο βέβαιος κανεὶς ὅτι διερχόμενος ἀπὸ ναοῦ πανηγυρίζοντος κατὰ τὴν λειτουργίαν ἢ τὸν ἑσπερινόν, θὰ ἔβλεπεν ἐκεῖ παρὰ τὴν θύραν τὴν συμπαθῆ φαλάκραν τοῦ Γιακουμάκη, κύπτοντος ἐν εὐλαθείᾳ, ἢ βλέποντος ἔξω μὲ ὄμμα ἀπλανὲς καὶ ἀφηρημένον...

Ἐντὸς τοῦ χρυσοστολιστοῦ, τοῦ κομψοῦ, τοῦ λάμποντος ἐκ τῶν ζωγραφιῶν καὶ τῶν φώτων Ναοῦ, ἡ λειτουργία προέβαιεν ἡσυχος καὶ σεμνή. Ἐλειτούργει εἰς μόνος ἱερεὺς, ἄνευ διακόνου. Ἀνεπισήμως, εἰς τὸ παρὰ τὸν θρόνον του στασίδιον ἴστατο ὁ Ἀρχιερεὺς, χωρὶς ἐπανωκαλύμμαχον, κρύπτων σεμνῶς ὑπὸ τὸ μέλαν ράσον καὶ σταυρὸν καὶ ἐγκόλπιον, ἄνευ ἄλλης θεραπείας ἐκτὸς τοῦ Εὐταξίου ἱσταμένου πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως μεγαλοπρεπῆς, ὑπέροχος τὸ παράστημα, λαμπρῶν πράγματι διὰ τῆς παρουσίας του τὴν ἱεροτελεσίαν. Γεῖτων ἐκεῖ, εἰς τὴν Παναγίαν ἐκκλησιάζετο τὰς Κυριακάς, μὴ παύων νὰ θαυμάζῃ τὴν κομψότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Ναοῦ, τὸσον ἀνταποκρινομένου πρὸς τὸ ἄτομόν του καὶ ἐνθυμούμενος τὰ παλαιὰ ὅταν ἦτο ἀκόμη ἐκεῖ ἐφημέριος. Ἐντὸς τοῦ χώρου ἐκείνου ἐπανεύρισκε τὸ ωραιότερον μέρος τῆς καρδίας του ὁ καλὸς ἀρχιερεὺς, τοῦτο δ' ἐφαίνετο εἰς τὴν λάμπουσαν ὄψιν του, εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εὐλογοῦσε καὶ ἔλεγεν «εἰρήνη ὑμῖν», εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀνῆγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ παρετῆρει ρεμβὸς τὴν ὄροφὴν μὲ τὰς θαυμασίας ζωγραφίας τοῦ Δοξαρχᾶ, ἐντὸς τῶν χρυσογλύπτων πλαισίων...

Κόσμος δὲν ἦτο καὶ πολὺς. Μικρὸς ὄμιλος ἀνδρῶν ὀρθίον ἤκροατο εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τὸν πολυέλαιον. Ἐπλεόναζον αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Διὰ τῶν ξυλίνων δικτυωτῶν τοῦ γυναικωνίτου, διεκρίνοντο πολλοὶ ἀμυδραὶ καταγραφαὶ σειόμεναι, καὶ κάτω τὰ περισσώτερα τῶν στασιδίων, πρὸ πάντων τῶν ἐσωτερικῶν, κατεῖχοντο ὑπὸ γυναικῶν μὲ μαῦρα μανδύλα, μὲ λευκὰ κρέπια ἢ μὲ καπελλίνα. Εἰς δύο τῶν ἐξωτερικῶν στασιδίων, ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ ἄμβωνος μὲ τὴν χρυσοῦν περιστερὰν τὴν ἔχουσαν τεταμέναι τὰς πτέρυγας, — ἦτο ἡ συνήθης των θέ-

σις — ἴσταντο ἡ Μαργαρίτα καὶ ἡ μάμμη τῆς. Πλήρης κατανύξεως ἡ γραῖα ἐκράτει τὸ λευκὸν τῆς μανδύλιον, σπογγίζουσα συχνὰ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ σταυροκοπούμενη μετὰ δεισιδαίμονος ἀκριβείας κατὰ τὰς ὠρισμένας τῆς λειτουργίας στιγμὰς. Τοῦτο δὲν τὴν ἠμποδίζε νὰ στρέφεται πρὸς τοὺς ἐπαίτας, οἱ ὁποῖοι διήρχοντο παμπληθεῖς καὶ νὰ ἐνθῆτη εἰς τὰς ἀνοικτὰς ρυπαρὰς των παλάμας ἀπὸ μονόλεπτον, ἐκ τῶν νομισμάτων τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐσκορπισμένα χάριν εὐκολίας ἐπὶ τοῦ ἐρεισιχείρου τοῦ στασιδίου, φυλάττουσα τὰ δίλεπτα καὶ τὰ φαρδίνια διὰ τὸν δίσκον τῆς ἐκκλησίας, μεγάλον ἀργυρότευκτον δίσκον, περιφερόμενον διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιάρχου καὶ τῶν βοηθῶν, ὡστε ὁ ἦχος τοῦ χαλκοῦ κατὰ τοῦ ἀργύρου νὰ εἶνε συνεχῆς σχεδόν. Ἀπεναντίας ἡ Μαργαρίτα δὲν ἐπρόσεχε πολὺ εἰς τοὺς τύπους, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς λεπτομερείας καὶ ὅπως ἐν γένει οἱ νέοι, παρέλειπε πολλὰ τῶν πολυπλόκων καθηκόντων τοῦ ἐκκλησιαζομένου. Ἡ καλλονὴ τῆς ἔλαμπεν ὑπὸ τὴν μελανὴν ἐνδυμασίαν τὴν κομψοτάτην μὲ τὰ κοσμήματα ἐπίσης μελανὰ ἀπὸ τοῦ περιδεραιοῦ μέχρι τῶν ἐνωτίων. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἦσαν διαρκῶς προσηλωμένοι ἐπὶ σημείου τινὸς ἀορίστου εἰς τὸ κενόν. Ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς, τὸσον ὠραίου, μὲ τὸ ἐπίθεμα τῆς πυρρᾶς κόμης, ἐκφρευγούσης ὑπὸ τὸ μικρὸν μαῦρον πιλίδιον, ἦτο διακεχυμένη ἔκφρασις τῆς οὐρανία, ἡρεμία τις καὶ γαλήνη ἀσυγκίνητος. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ ἔρωσ τῆς τὴν ἀπειμόνευ, τὴν ἐξύψωνε καὶ τὴν ἐξωραΐζε. . . Ἐφαίνετο αἰρομένη εἰς ἄλλας σφαίρας, ὑπεράνω τοῦ κόσμου, τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὴν περιστοιχίζον ἐκεῖ καὶ τὴν κατέτρωγαν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὴν ὑπέβλεπον μὲ ζηλοτυπία, ἢ τὴν εἶχον εἰς τὸ κακόν των στόμα. . . Καὶ ἦτο πράγματι κέντρον ὄχι ἀσήμαντον ἡ Μαργαρίτα Στέφα ἐντὸς τοῦ πλήθοντος ναοῦ. Ἦσαν ἐκεῖ νέοι, οἱ ὁποῖοι τὴν ἠτένιζαν μὲ βλέμματα ἀνίερα ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἀνεκοίνουον πρὸς ἀλλήλους χαμηλοφώνως τὰς περὶ τῶν κνημῶν τῆς κρίσεις. . . ἦσαν νεάνιδες γειτόνισσαι, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐξήταζον κακεντρεχῶς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ νὰ εὕρουν ψεγάδιον εἰς τὴν ὠραιότητα, ἢ ὁποῖα τὰς ἔκαιε καὶ τὰς ἐμυθνίζεν. . . ἦσαν γραῖαι, στεγνοπαναγιεῖς πού τὴν ἐστραβοκύτταζαν καὶ μεταξὺ δύο σταυροκοπημάτων ἐψιθύριζαν ὄλα τὰ σκανδαλώδη περὶ αὐτῆς θρυλήματα. . .

«Τὴ βλέπεις, γυιέ μου, τὴν γκόνα τοῦ Γιακουμάκη;» ἔλεγεν ἡ Πέτραϊνα εἰς τὸ αὐτὴ τῆς Σαμούγαινας, ποῦ κατεσκεύαζε τὴν πούδραν. «Ὁ νόμος τση θέλει νὰ τση δώσῃ τὸ Νιόννιο τοῦ Κατσουρέλα, μὰ ἡ κοπέλα δὲν τονε θέλει καὶ εἶνε, ἀκούω, στὰ μαχαίρια.

— «Ναῖσκε, μάτια μου, ναῖσκε» ἀπήντησεν ἡ ἄλλη θεοφοβούμενη, ἀφ' οὗ ἐσταυροκοπήθη εἰς ἔν Ἄγιος ὁ Θεός. «Τὸ ἀκούσα κ' ἐγώ. Μὰ δέ μου λές, σιόρα Πέτραϊνα, νὰ σε χαρῶ. Ἐφτός ἐφτοῦ εἶνε ἕνας νέος μία χαρὰ μὲ τὴ σπουδὴ του, μὲ τὴ σειρὰ του καὶ μὲ οὐλά του. Γιατὶ ἐφτοῦνη δὲν τονε θέλει; — Ἄδὰ ξέρω; . . . ἀδὰ ξέρω ἐγώ, κυρά μου, τση ἰδέες ποῦ ἔχει ὁ κόσμος;

— Μεγάλες ιδέες, αϊ :

— Καθώς φαίνεται . . . "Εδώπα πού τὰ λέμε, μου εἶπανε πῶς θέλει νὰ γείνη κοντέσσα . . . Τοκαδέλαινα νιέντε μένο !

— "Α, μὰ δέν το πιστεύω ἐφτοῦνο . . . Τῶπανε ἕψες καὶ τῆ θεγατερός μου, μὰ σὰ δύσκολο μου φαίνεται . . . ὁ κόσμος βγάνει ἕνα σωρὸ λόγια.

— Μὰ . . . πῶς δέν την ἀγαπάει παναπή ὁ γριὸς τοῦ Τοκαδέλου ; πῶς δέν τονε βλέπουμε κάθε μέρα ἐδώθες ; Ψέματα πῶς τότε μπάζει καὶ σὸ σπίτι τῆ ;

— "Α, ἡ καφερή ! ἐκεῖνος μπαίνει φανερά, εἶνε φίλος τους.

— Ναί, ναί, τῆ ξέρουμ' ἐμεῖς ἐφτοῦνες τῆ φίλιες . . . Εἶνε πού ἔχουνε παράδες καὶ προικιά. "Ας τρομήξη νὰ τα κάμη καὶ καμμία ἀπὸ τῆ φτωχοῦλές μας . . . Συφορά τῆ τί θάν τῆ σύρη ὁ κόσμος !

— Καὶ νὰ ἰδῆς νάν τηνε γελάση αὔριο ἐφτός καὶ νὰ χάση καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο» εἶπεν ἡ Σαμουγίαινα, καμπτομένη προθύμως ὑπὸ τὴν λογικὴν τῆς φίλης τῆς.

«ὦ, ἀμή τί ; "Αν καὶ μου λένε, ἀλήθεια, πῶς τὴν ἀγαπάει, βουρλίζεται. Γιαμὰ τί ; Ὁ πατέρας του θὰ τον ἀφήση ποτὲ νὰ πάρη τὴ Στεροποῦλα, ἐφτός ἐν' ἀρχοῦντο . . . Γιατὶ ἀλήθεια, ψυχῆ μου, ἐξεπέσανε οἱ Τοκαδελαῖοι, μὰ εἶνε μεγάλη φαμελιά . . . μεγάλη . . .

— «*Εἰρήνη πᾶσι !*» ἐφώναξε μὲ λαρυγγώδη φωνὴν ὁ "Αρχιερέως, ἐκτείνων τὴν χεῖρα καὶ εὐλογῶν τὸ πλήρωμα.

Αἱ γυναῖκες διέκοψαν τοὺς σιγηλοὺς διαλόγους καὶ ἀνύψωσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν Ὡραίαν πύλην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ γέρον ἱερέως, μετὰ κόπου κρατῶν τὸ βαρὺ βελουδίνον καὶ ἀργυροποικίλτον Εὐαγγέλιον, ἀνέγνωσεν ἡρέμα τὴν τεταγμένην περικοπήν. "Οταν ἐτελείωσε καὶ ἤρχισαν οἱ ψάλται νὰ μελωδοῦν τὸ «*Εἰς πολλὰ ἔτη*» ὁ "Αρχιερέως, ἀποκαλύψας πρὸς στιγμὴν τὸν χρυσοῦν του σταυρὸν καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ στασιδίου του, ἀνύψωσε καὶ περιέφερε τὸ Εὐαγγέλιον, προσφερθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὁ ὁποῖος ἴστατο ἐκεῖ πρὸ αὐτοῦ εὐλαβῶς. Ἐκυψαν τὰς κεφαλὰς οἱ πιστοὶ σταυροκοπηθέντες καὶ τὴν ἐκκλησίαν διέδραμε ψιθυρισμὸς καὶ ἀντήχησαν καθίσματα στασιδίων καταβιβαζόμενα, διότι πολλοὶ ἐκάθητο ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ Χερουβικοῦ. Μετὰ τοῦτο ἀπεκατέστη ἡσυχία καὶ οἱ σιγηλοὶ διάλογοι ἐπανελήφθησαν μὲ τὸ *Εἶπωμεν πάντες* καὶ ἠδυνήθη ἡ Πέτραίνα νὰ ἐπανεύρη τὸ νῆμά τῆς καὶ νὰ εἶπη πρὸς τὴν σύντροφόν τῆς ἡρεμωτέρα :

«Πάλι, ποῖος ἤξεύρει τὴν τύχη τοῦ ἀνθρώπου . . . Λές ἡ γειτονεῖά μας νὰ ἰδῆ κ' ἕναν τέτοιον γάμο ;

— "Α μπά, δύσκολο, δύσκολο νὰ τον ἀφήση ἡ φαμελιά τοῦ νέου.

— Καὶ ἂν τηνε θέλῃ ἐφτός, δέν εἶνε τοῦ Νόμου νὰ τηνε πάρη ὅποτε θέλῃ ;

— Χωρὶς τὸ θέλημα τῶν γονεῶνέ του ; "Α ! Μὰ μανόγαλα, θέ μου καὶ συχώρεσέ με, τὸν ἔχει ποτισμένον ἐφτοῦνη ἡ χριστιανή ;

— Μωρὲ νὰ στο πῶ ; Τ' ἄκουσα κ' ἐφτοῦνο . . . Τᾶκουσα μὰ τὸ Θεό !

— "Αν εἶνε μὲ τὰ μάγια, Πέτραίνα μου, ὅ,τι θέλῃ κάνει κανεὶς. Μὰ νὰ ἰδοῦμε πού θὰ πάη ἡ ψυχοῦλά του.»

Καὶ ἐστρεψεν ἡ γραῖα τὰ νῶτα πρὸς τὴν σύντροφόν τῆς καὶ ὡσεὶ φροντίζουσα περὶ τῆς ἰδικῆς τῆς ψυχούλας τότε, ἤρχισε νὰ προσβλέπη τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ νὰ σταυροκοπῆται, νὰ σταυροκοπῆται.

Μίαν ἄλλην δὲ στιγμὴν ἡ Παναγιώτα, πού εἶχεν ἀναθρεφτῆ τὴν "Αντζόλα εἶπε πρὸς τὴν γείτονά τῆς τὴν Χαρκάκαινα, τὴν πολὺσαρκον συμβίαν ἐνὸς μπακάλῃ, τῆς ὁποίας τὸ μελίχρον μεταξωτὸν φόρεμα ἀπέπνεεν ἰσχυρὰν ὀσμὴν σαρδέλας :

— «Νάν τα πιστέψης, κυρά μου, γιατί ἡ ἀναθρεφτῆ μου τὰ εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆ. Ἐμεῖς, ξέρεις, καθόμαστε ζάχναντα καὶ τὰ παρεθύριά μας πέφτουνε μέσα τῆ κάμερές τους.

— «Μπᾶ Παναγία βόθηα !» ἀπήντησεν ἡ Χαρκάκαινα, «ποῖος θαντῶλεγε γιὰ μία κοπέλα σὰν τὴ Μαργαρίτα. Δὲ λυπάται ἀρμένον ἐκεῖνο τὸ γέρο ;»

— «'Απὸ τὸ σιγανὸ ποτάμι νὰ φοβᾶσαι, λέει ὁ λόγος.»

Τῶν ψιθυρισμῶν αὐτῶν οὔτε ἰδέαν κἂν εἶχεν ἡ Μαργαρίτα. "Οταν ἀρχίσῃ νὰ κυκλοφορῆ μία εἰδησις, τελευταῖος, λέγουν, τὸ μανθάνει ὁ ἐνδιαφερόμενος. Ἐπειτα ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ Τόνῃ καὶ πολὺ περισσότερον ὡς ἐκ τῆς ἐλευθερίας μεθ' ἧς, φίλος παλαιὸς καὶ λατρευτὸς, εἰσῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ἐνόμιζεν ὅτι ἤτο εὐκολον νάπατήσῃ τὸν κόσμον περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς. Ἄλλ' ἐν πρᾶγμα δέν ὑπελόγιζεν ὅτι καὶ μὲ ὄλην τὴν ἀθωότητα ἂν ἐφέρετο πρὸς τὸν νέον, ἡ συγχῆ του εἰς τὴν γειτονίαν ἐμφάνισις, δέν θὰ ἐκράτει ἐπὶ πολὺ δεμένας τὰς γλώσσας τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ὡσεπιτοπολὺ βλέπουν ὀλίγον καὶ πλάττουν τὸ ἐπιλοιπον διὰ τῆς φαντασίας ἐξ ἄλλου καὶ ἡ καλὴ "Αντζόλα, τῆς ὁποίας τὰ παράθυρα ἔπεφταν μέσα εἰς τὴν κάμαρα τῆς Μαργαρίτας — μείον τὴν φρεσκάδαν τὸ θέρος καὶ τὰ παραπετάσματα τὸν χειμῶνα, τὰ ὁποῖα ἀπέκρυπτον τελείως τὴν θέαν, — δέν θὰ ἡμέλει βέβαια νὰ ἐξᾶρη σήμερον τὸ πολῦτιμον αὐτὸ προνόμιον διὰ τῆς ἐπινοήσεως διαφόρων ἱστοριῶν, ὅσον τὸ δυνατόν σκανδαλωδεστέρων. Οὕτως, αἱ διάφοροι ἐμπιστευτικαὶ ἀποκαλύψεις τῆς "Αντζόλας, συσχετιζόμεναι πρὸς τὰς ἐκτάκτους φωνὰς τοῦ Γιακουμάκη καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῆς Μαργαρίτας, ἀρνούμενης νὰ νυμφευθῆ, ἦσαν, ἐκτὸς τοῦ φθόνου βέβαια, οἱ κύριοι παράγοντες τοῦ ψιθυρισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξῆγειρε σήμερον ἡ θέα τῆς.

Μεταξὺ τοῦ μικροῦ ἔσμου τῶν ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν πολυέλαιον εὐρίσκοντο καὶ οἱ Κατσουρελαῖοι, πατὴρ καὶ υἱός, ἱστάμενοι πλησίον ἀλλήλων μὲ τάξιν καὶ μὲ εὐλάβειαν, κατὰ τὴν συνήθειάν των. Χωμένοι μέσα εἰς τὰ ἄκομψα μαῦρα πᾶνα τῆς Κυριακῆς, παχεῖς καὶ οἱ δύο, κοντοὶ καὶ οἱ δύο, μελαγχρῖνοι καὶ οἱ δύο, μὲ ὀφθαλμοὺς μαύρους ἡμιαλλοιθωρίζοντας καὶ οἱ δύο, μὲ οὐλην κόμην καὶ οἱ δύο, δέν διέφερον ἢ κατὰ τὸ ἄνω χεῖλος, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὸν πατέρα ἤτο κεκαλυμμέ-

νον ὑπὸ μύστακος μαύρου καταφαγωμένου, εἰς δὲ τὸν υἷον ὑπὸ χνοῦ τινος ἀδιόρατου, ὡς λερωμένου. Ἐσταυροκοποῦντο συγχρόνως, ἔριπτον δὲ τὰ χάλκινα κερατῖα εἰς τοὺς δίσκους διὰ τῆς αὐτῆς κινήσεως. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ὅταν ὁ ψάλτης ἔκαμνε κανένα λαρυγγισμόν ἀπὸ ἐκείνους, ἔστρέφοντο πρὸς τὸν Γιακουμάκην καὶ οἱ δύο, — διότι καὶ οἱ δύο εἶχον ἀξιώσεις μουσικῶν, εἰς ἐκτάτους δὲ περιστάσεις ἐπλησίαζον τὸν χορὸν καὶ ἐκράτουν μπάσσο—καὶ ἐνοῦντες τὰ τρία δάκτυλα τῆς χειρὸς καὶ συμπύσσοντες τὰ χεῖλη, ἐξέφραζον τὴν ἐπιδοκιμασίαν των. Ὁ Γιακουμάκης, στηρίζων τὸν κρόταφον ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς θύρας, ἔνευε συμφωνώτατος διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. . . Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι διὰ νάποφεύγη τὰ θεάματα αὐτὰ ἡ Μαργαρίτα ἐξηκολούθει νὰ εἶνε προσηλωμένη διαρκῶς σχεδὸν εἰς τὸ ἀόριστον σημεῖον ἐν τῷ κενῷ. Μ' ἐν μόνον βλέμμα πλάγιον εἶχεν ἀντιληφθῆ τῆς παρουσίας τῶν Κατσουρελαίων εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ποῦ ἦτο συνειθισμένη, ἀπαθῆς καὶ ἀτάραχος, νὰ τοὺς βλέπη κάθε Κυριακὴν καὶ πρὸ τῆς περὶ γάμου προτάσεως. Τὰ μεγάλα ὄμματα τοῦ νέου, ὀλάνοικτα στρεφόμενα πρὸς αὐτὴν μὲ τὴν ἀφέλειαν καὶ τὴν βεβαιότητα ὑποψηφίου γαμβροῦ, δέν τὴν συνεκίνουν πλέον κατ' οὐδένα τρόπον. Μία ὅμως ἄλλη παρουσία ἀπρόσπτος τὴν συνεκλόνησε διὰ παλμοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῶν λευκῶν τῆς παρεῖων κηλίδας ἀτάκτου ἐρυθρότητος. Ὀλίγον μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον εἰσῆλθεν ὁ Τόνης. Θλίψας τὴν χεῖρα τοῦ Γιακουμάκη ἔξω εἰς τὴν θύραν, διασχίσας τὸ μικρὸν πλῆθος, διανοιχθὲν σχεδὸν εὐλαβῶς πρὸ τοῦ ὄγκου του καὶ προχωρήσας εἰς τὸ καθολικόν, ἐστάθη παρὰ τὸν Θρόνον, σχεδὸν ἀπέναντι τῆς Μαργαρίτας. Ἡ κεφαλὴ του μὲ τὴν στίλβουσαν ξανθὴν κόμην προίστατο ὑψηλοτέρα ὧν ἐκεῖ μέσα. Ἐφόρει ἐνδυμασίαν χειμερινὴν εὐσταλῆ, ἄνευ ἐπανωφορίου, ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος φαιοῦ, τὸ ὅποιον ἐκ τοῦ διεκρεύγοντος ἐρίου, ἐφαίνετο ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὡς ραντισμένον ὑπὸ σταγόνων βροχῆς. Ἡ ἀσήμαντος αὐτῆ σύμπτωσις προσέθετεν ἀκόμη περισσώτεραν δρῶσον καὶ ἀκμὴν εἰς τὴν ὑπαρξίν τὴν πλήρη ζωῆς. Ἦτο πολὺ ὠραῖος. Τὰς παρεῖάς του ἐπεκόσμηε ἄφθονος ἐρυθρότης αἰμοστάζουσα, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ του, οἱ στρεφόμενοι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ διὰ γοργῶν κινήσεων ἐξέπεμπον ἀστραπάς. Ὁ ἔρωσ του διέτρεχε τότε ἄλλην περίσδον. Ἡ ἀποχαύνωσις ἐκείνη καὶ ὁ ρεμβασμός καὶ ἡ νευρικὴ ἐξαψίς τῆς πρώτης ἀοριστείας εἶχον ἐκλείψει. Ἐκδηλωθὲν ἐντελῶς, εὐρὸν ἀνταπόκρισιν, σαρφὲς καὶ καθωρισμένον πλέον τὸ αἰσθημά του, τὸν ἐνέπλησε ζωηρότητος, ὡς τις κινήτηριος δύναμις προστεθεῖσα εἰς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν. Ἡ μελαγχολικὴ καὶ ὑπόψυχρος ἡὼ εἶχε παρέλθει· ὁ ἥλιος ἤδη ἀνέτειλε θερμὸς καὶ φωταυγῆς.

Ἐφριζαν τὰ γραῖδια καὶ τὰ γυναικάρια εἰς τὸ σκάνδαλον ἐκεῖνο. Ὅλα καὶ ὅλα, ἀλλ' αὐτὸ δέν το ἐπερίμεναν ἀπὸ τὸν κόντε. Ἐν μέσῳ τῶν σταυροκοπημάτων, περιέφερον τὰ μικρὰ των κακεντρεχῆ ὄμματα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον τῶν ἐραστῶν, συλλαμβάνοντα τὰ κρύφια των βλέμματα—διότι

ἢ εἰς τὸ κενὸν ἐπίμονος προσήλωσις εἶχε παύσει πλέον, —καὶ παρακολουθοῦντα μέχρι τέλους ὅλα των τὰ κινήματα.

«Ὅλο, τήνε τηράει, ὄλο τήνε τηράει!» ἔλεγεν ἡ σιόρα Πέτραйна.

«Καὶ εἶδες μὲ τί φιάκα;» προσέθετεν ἡ Σαμούγαινα.

Δέν ἔμενε πλέον καμμία ἀμφιβολία· τὰ βλέμματα ἐκεῖνα δέν ἦσαν ἀθῶα, φιλικὰ. Καλὰ λοιπὸν ἔλεγαν οἱ παλαιοὶ ὅτι ἄμα ὁ κόσμος λέγη κάτι τί, ἂν δέν εἶνε τόσο, θὰ εἶνε τοσουλάκι. Νὰ τότε, ὀρίστε. Τί ἐγύρευε ὁ γυιὸς τοῦ Τοκαδέλου εἰς τὴν Παναγία, ποῦ πέρασε δέκα ἐκκλησίες ὡς ποῦ νᾶρθη ἀπὸ τὸ σπίτι του; Ἡ μήπως τὸ ἔκαμνε καὶ αὐτὸ ἔτσι χάριν φιλίας; Ἄ, δέν ἐντρέπονταν ἀλήθεια καὶ ἀλήθεια ἡ παλαιογυναῖκες, νόνα καὶ ἐγγόνα, γιατί ἀπὸ τῆς γυναικῆς, μάτια μου, προσέρχονται ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἐκεῖνες εἶνε ποῦ δίνουνε τὸ θάρρος εἰς τοὺς ἄνδρας...

— «Ἐκολάστηκα, σήμερα, ἐκολάστηκα!» ἔλεγεν ἡ Πέτραйна. «Κρίμας καὶ γιὰ τὸ παράδειγμα ποῦ δίνουνε σὲ κείνα τὰ παιδάκια, στὰ βρέφατα ποῦ μαζόνουνε σπίτι τους...»

— «Ἡ θεία χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος εἰειρηγη μετὰ πάντων ὑμῶν!»

Ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ ἀφ' οὗ εὐλόγησεν ὁ Δεσπότης ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς πολυθρόνας του καὶ ἤρχισε νὰ διανέμη τὸ ἀντίδωρον, κομμένον εἰς μικρὰ τεμάχια ἐντὸς τοῦ ἀργυροῦ δίσκου, τὸν ὅποιον ὄρθιος πρὸ αὐτοῦ ἐκράτει ὁ Εὐταξίας. Ἦτο ἡ ὥρα τῶν προσήσεων καὶ τῶν φιλοφρονημάτων. Ἐν τῷ ναῷ ἀντήχει ὁ θόρυθος τῶν βημάτων καὶ τῶν ὀμιλιῶν ὁμοῦ μὲ τοὺς πανηγυρικοὺς ἤχους τοῦ κωδωνοστασίου σημαίνοντος τὴν ἀπόλυσιν. Αἱ γυναῖκες καὶ αἱ κυρίαί — κυρίας ὠνόμαζαν ὅσας ἐφόρουν καπελῖνον — συνωμίλουν δυνατὰ χαιρετώμεναι, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες ἐπροσκύνουν μὲ τὴν ἡσυχίαν των τὰς εἰκόνας καὶ λαμβάνοντες τὸ ἀντίδωρον ἐξήρχοντο. Οἱ ὑπηρεταὶ μὲ ριπίδια ὑψηλὰ ἔσβυναν τὰς κاندήλας καὶ τὰ κηρία. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς, τὸν ὅποιον περιεστοίχιζον ἐν σπουδῇ οἱ ἀπεκδεχόμενοι τὸ ἀντίδωρον καὶ τὴν εὐλογίαν του, εὗρισκε δι' ἕνα ἕκαστον τὸ ἀνάλογον φιλοφρόνημα, κολακεύων καταδεκτικώτατος καὶ μηλιανούς καὶ λουβαίους, τοὺς μὲν διὰ νὰ διατηρήσῃ, τοὺς δὲ διὰ νὰ προσελκύσῃ εἰς τὸ κόμμα, τὸ ὅποιον ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς σάρκα καὶ μίτραν φορῶν, συνεπάθει περισσώτερον.

— «Αἱ, ἀπὸ αὐριο ἀρχινάει ἡ μεγάλη Ἑβδομάδα. Πανιερώτατε» τῷ εἶπεν εἰς μηλιανὸς ἐμπορομεσίτης. «Μὰ τὴν Κυριακὴν θὰ ἔχουμε Ἀγία Ἀνάστασι.»

— Ὁ Θεὸς νὰ σας ἀξιώσῃ!

— «Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν τίποτα;» ἐτόλμησε νὰ παραπονεθῆ λουβῆς ὑποδηματοποιὸς παρατυχῶν.

Ὁ Ἀρχιερεὺς τὸν εἶδε μὲ τὸ γλυκύτερόν του μειδίημα καὶ τὸν ὑπεδέχθη μὲ τὴν θερμώτεραν χειραψίαν.

— «Γιατί ὄχι; ποῖος τὸ λέγει; Ἄμποτε ὁ Θεὸς νὰ μας ἀξιώσῃ νὰ χαροῦμε ὅλοι!»

Ὁ λουβῆς ἔμεινεν ἐκστατικὸς πρὸ τῆς ἀγγελικῆς αὐτῆς ἀγαθότητος. Καὶ νὰ του λέγουν ὅτι ὁ Δε-

σπότης εἶνε κομματικός! Δὲν ἄντρέπονται! Δὲν τοὺς ἀξίζε λοιπὸν τὸρα νὰ ψηφίσῃ καὶ αὐτὸς τὸ Μήλια; Καὶ ἴσως θὰ το ἔκαμνεν.

Ἄλλὰ πρὸς τὸν Τοκαδέλον, ὁ ὁποῖος ἐπλησίασε καὶ αὐτὸς νὰ εὐλογηθῇ, τὰ φιλοφρονήματα τοῦ ἀγαθοῦ ἀρχιερέως ἦσαν ἄπειρα.

«Πῶς ἦταν αὐτὸ τὸ ἔκτακτο... ἡ τιμὴ... Τί κάνει ὁ πατέρας... ἡ μητέρα;... αἱ ἀδελφαί;... Ἄ, τί εὐχαρίστησιν πού μας ἐπροξενήσατε!» τῷ ἔλεγε θλίβων τὴν χεῖρά του συνεχῶς, ἐν ᾧ ὁ νέος ἐξ ἑλέους πρὸς τὸ λεπτοφυῆς ἱερὸν πλάσμα ἄφρινε τὴν ἰδικὴν του ἀδρανῆ. Ἄφ' οὗ δὲ συνωμίλησεν ἀρκετὰ μετ' αὐτοῦ καὶ ἔμαθεν ὅτι ἦλθεν ἐπίτηδες νὰ τοὺς ἰδῇ. τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸν Ἐφημέριον, ὁ ὁποῖος, ἐξελθὼν ἤδη τοῦ ἱεροῦ μὲ τὸ μαῦρόν του ράσον, ἐκάθησεν εἰς ἓν στασίδιον παρὰ τὸ ἀναλόγιον τῶν Ἐπιτρόπων, τὴν κλασικὴν *μπάγκιαν* καὶ ὑπεδέχτο τὰς ἐνορίτισσας, αἱ ὁποῖαι προσήρχοντο ὁλοῦν νάσπασθοῦν τὰς εἰκόνας, ὅτε τὸ ρεῦμα τῶν ἀνδρῶν εἶχεν ἐλαττωθῇ.

«Ὡ, σίερα Παναγιωτάκινα, καλῶς ἐκόπιασες! Καὶ πῶς δὲν εἶδαμε σήμερα τὸν Παναγιωτάκη;

— Δέσποτά μου Ἄγιε, εἶνε κομματί ἀνήμπορος. Ναί, μὰ τὸ Θεό... Ἡ ψύχρες καὶ γέρος ὁ καιμέ- νος... ξέρεις...

— Ναί, ναί, εὐλογημένη μου. Θὰ ἔρθω νὰ τον ἰδῶ. Ἐγὼ ντζά καὶ τόσες ἡμέρες νὰ ἔλθω στὸ σπίτι σας...

— Εὐχαρίστησι ἀντζι... Καὶ δέ μου λές, ἀφέντη, νὰ σε χαρῶ. Ἐκεῖνο τὸ παιδί πού εἶπε τὸν Ἀπόστολο χωριατόπουλο εἶνε;

— Ναῖσκε, χωριατόπουλο, ἀπὸ τὸ Γερακαρίο.

— Τί ντζόγια φωνὴ πού ἔχει, εἶνε μία ραριτά.»

Ὁ γηραιὸς Ἐφημέριος ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ Τόνη καὶ τὸν ὑπέβαλεν εἰς τὴν αὐτὴν περὶ τῆς υγείας πάντων καὶ πασῶν ἀνάκρισιν, ἐρωτῶν μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος καὶ καθησυχάζων ὁλοῦν εἰς κάθε ἀπάντησιν τοῦ νέου. Ἄφ' οὗ δὲ καθησύχασεν ἐντελῶς, τῷ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ τον προσκαλέσῃ «νὰ κοπιᾶσῃ ἀπάνου νὰ πιούν τὸν καφέ». Ὁ Τόνης δὲ θεώρησε καθήκον του νὰ δεχθῇ, ἔμεινε δ' ἐκεῖ πλησίον καθήσας εἰς ἓν στασίδιον καὶ περιμένων.

Ὅταν προσῆλθον νὰ χαιρετίσουν τὸν ἱερέα ὁ Γιακουμάκης μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῆς Μαργαρίτας, ἔλαβον καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν αὐτὴν πρόσκλησιν. Τοῦτο ἐγένετο κάθε Κυριακὴν. Ὁ Ἐφημέριος προσεκάλεε ἀπάνου τοὺς ἐπισημοτέρους ἢ φιλικωτέρους τῶν ἐκκλησιαζομένων, ὁμοῦ μὲ τοὺς ψάλτας καὶ τοὺς συλλειτουργοὺς αὐτοκλήτους καὶ τοὺς προσέφερε τὸν καφέ συνοδευόμενον ἀπὸ τὰ εὐγευστα καὶ περίφημα παξιμάδια, τὰ ὁποῖα κατεσκεύαζεν ἡ καλὴ Παπαδιά του. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ πρόγευμα ἐτίμα καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, προσδρεύων τῆς μικρᾶς ὁμηγύρευς, τῆς συγκροτουμένης μετὰ τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν μικρὰν καὶ λιπῶς ἐσχευασμένην αἰθουσαν τοῦ κελιοῦ. Ἦτο δὲ τὸ κελί τοῦτο ἀπλῶς ἢ παρὰ τὸν ναὸν οἰκία, ἐν ἣ κατῴκει ὁ Ἐφημέριος, οἰκία κοινὴ καὶ πολὺ ὀλίγον μοναστικὴ, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἶχε μίαν θύραν δι' ἧς

συνεκοινωνεῖ μετὰ τοῦ γυναικωνίτου, ὥστε ἐδύνατό τις νὰναβῆ ἐκ τοῦ ναοῦ χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν δρόμον.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐτελείωσαν τὰ πάντα καὶ ἐμοιράσθη τὸ ἀντίδωρον καὶ ἀπῆλθεν ὁ περισσότερος κόσμος, ἐν ᾧ εἰς τὸν ἀργυροῦν δίσκον τὸν ὁποῖον ἐκράτει ὁ Εὐταξίας δὲν ἔμενον παρὰ μόνον ψίχουλα, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπέπεσαν οἱ ὑπηρέται, ἐγερθεῖς ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ σταθεῖς πρὸ τῆς Ὠραίας Πύλης ὑψηλὸς καὶ μεγαλοπρεπής, ἀπήγγειλε μίαν τελευταίαν προσευχὴν, ἔκαμε μίαν τελευταίαν μετάνοιαν καὶ ἓνα σταυρὸν μεταστραφεῖς δέ, — ὅλοι εἶχον ἐγερθῆ καὶ τὸν περιεκύκλωσαν, — ἠύλόγησε σοβαρὸς-σοβαρὸς καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας, ἐν ᾧ ὁ χορὸς ἔψαλλε:

— *Εἰς πολλὰ ἔτη, Ἄγιε Δέσποτα.*

Μειδιάσας δ' εὐθὺς κατόπι πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, ὅσοι τὸν ἐπερίμεναν,

«Ὅριστε, ὄριστε» εἶπεν «ἐμπρός!»

Καὶ προηγήθη διασχίζων τὴν ἐκκλησίαν μὲ βῆμα ἡγεμονικὸν καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν θύραν τοῦ γυναικωνίτου. Τὸν παρηκολούθησαν ὁ Ἱερεὺς, οἱ ψάλται καὶ ὅλοι ὅσοι εἶχον ἤδη προσκληθῆ. Οἱ ἄλλοι οἱ ἀποσυνάγωγοι ἔμειναν καθηλωμένοι ἐπὶ τῶν μελανολεύκων ρόμβων τοῦ δαπέδου, παρατηροῦντες ζηλοτύπως. Διὰ τὰς γυναικὰς δὲ ὅσαι ἐφρουγαν τελευταῖαι καὶ εἶδαν χωρὶς νὰ ἐννοοῦν τὰ γενόμενα, τὸ σκάνδαλον αὐτὸ ἦτο ἀπεριγράπτον. Ὁ Δεσπότης ἐβάδιζεν ἐμπρὸς καὶ ὀπισθὲν του σχεδὸν ἀμέσως ὁ Τόνης καὶ ἡ Μαργαρίτα. Ἦσαν πλησίον ἀλλήλων καὶ συνωμίλουν μὲ γέλωτας — τί κρίμα νὰ μὴν ἀκούουν τί ἔλεγαν! — ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι, ὁ παπᾶς, ὁ Γιακουμάκης, ἡ Γιακουμάκινα, τοὺς ἔβλεπαν ἀπὸ πίσω καὶ τοὺς ἐκαμάροναν... Ἄ, ἦτο ἀνυπόφορον, φοβερόν. Καὶ οἱ Κατσουραλαῖοι εἶχαν οὔγει χωρὶς νὰ ἰδοῦν τίποτε· καὶ ὁ μικρὸς ὄμιλος ἐξηφανίσθη ὀπισθεν τῆς μικρᾶς θύρας καὶ δὲν ἠκούετο τὸρα παρὰ ἡ ἀπήχησις τῶν βημάτων του ἐπὶ τῆς γυμνῆς ξυλίνης κλίμακος τοῦ γυναικωνίτου. Καὶ ἀπέμειναν τὰ γραῖδια ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ βεβηλωμένου ἱεροῦ μὲ τὸ στόμ' ἀνοικτὸν καὶ τὰς τρίχας ἠνωρθωμένας ἐκ τῆς ἱεραῆς φρίκης, φοβούμενα μὴ καταπέσῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ διὰ τὴν πρωτάκουστον παρανομίαν καὶ κατακαύσῃ ἀθώους καὶ ἀμαρτωλοὺς. Ἐξέσπασαν κατόπιν εἰς σταυροκοπήματα καὶ εἰς ψιθυρισμοὺς:

«Ὁ Παπᾶς νὰ τσου κἀνῃ τὸ μεσίτη. Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιᾶ. Τί θὰ ἰδοῦμε ἀκόμα, τί θὰ ἰδοῦμε!...»

[Ἔπεται συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

